

Forfatter: Goldschmidt, M. A.

Titel: Hjemløs

Citation: Goldschmidt, M. A.: "Hjemløs", i Goldschmidt, M. A.: *Hjemløs*, udg. af Mogens Brøndsted ; Harald Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1999, s. 149. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-goldschmidt03-shoot-idm139686921224608.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Hjemløs

Man havde været uvis om, hvorledes man ved Gildet skulde behandle Sem, »for at han ikke skulde blive for kry«; men han skaanede Alle og Enhver for Hovedbrud. Han kom med en Mine, som om han skulde følge Lig, nikkede langsomt og dybt til Enhver, gav Enhver et taust, kraftigt Haandtryk og spurgte endelig: Hvor er det stakkels Menneske, som Gildet holdes for? Han skal vel sendes til de varme Lande?

Man saae paa hinanden og bed sig i Læben.

Eller skal det være saadan en Slags Gravøl? spurgte Sem.

Ih, nei, Alt er jo godt og vel!

Naa, er det? sagde Sem og drog et lettende Suk. Ja, for Carlsen sagde, at det var for en Incurabel; men han er jo en stor Strik.

Under en skraldende Latter skyndte man sig tilbords, og Sem, der i Lader og Manerer var det beskedneste Menneske, lod Alle sætte sig, før han tog Plads.

Man vilde naturligviis ikke tale om Videnskabssager, og derfor begyndte man at samtale om Vinen; næsten Alle ere jo Kjendere.

Nei, sagde Sem med sin stærke Dialect, Viin forstaaer jeg mig ikke paa. Jeg har været vant til hjemme at tage en Snaps Morgen og Aften; men jeg har lagt det af ved Universitetet, for jeg har ikke Raad. Med Forlov, maa jeg ta'e en Dram, saa siger jeg Tak for mig.

Fik De aldrig Viin paa Seminariet? spurgte En.

Aa, jo, ved Examen, naar Bispen kom, fik vi en Sjat Margo eller en Sjat Lafit; men det var suurt, det Pøit.

Saa har De da aldrig været fuld, Sem?

Jo, oprigtig talt, een Gang, sagde Sem og slog Øinene ned, halv stolt, halv undselig.

Naar var det? Hvordan er De, naar De er fuld? Er De poetisk?

Nei, sagde Sem, det er stygt at være fuld. De sagde, jeg havde talt akavet, saa de ikke kunde faae fornuftig Mening i mine Ord.

Det var dog mærkeligt ... Skaal, Sem! 150 Nei Tak, luur mig! Jeg er ikke saa tosset, som jeg løber aved om til.

Aa, De kan da sagtens probere en lille Rom, sagde hans Sidemand.

Nei, jeg siger Tak for mig; jeg er *sobrius*. *Nemo saltat sobrius*.

Est hæc non nata, sed scripta lex, bemærkede Carlsen.

Nei - afbrød Sem, der ikke forstod Omsætningen - der staaer i Syntaxis: *Est hæc non scripta, sed nata lex, quam non didiscimus, accepimus, legimus, sed a natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non doct* -

- *i, sed facti sumus*, sagde Sidemanden hurtig; men Citatet var bristet for Sem.

Imidlertid havde Carlsen begyndt at fortælle en Fruentimmerhistorie, og Sem gav sig til at høre efter med stor Opmærksomhed. Men han forstod aldeles ikke Kunstordene og hørte paa den temmelig slibrige Fortælling og de krydsende Spørgsmaal og Afbrydelser med det uskyldigste Sind. Det var hans Natur imod at sidde som Tilhører, og derfor tog han Ordet, medens hele Selskabet pludselig iagttog den dybeste Taushed: Ja, sagde han, Kvinden kan Ingen noksom prise, skjøndt hun ofte som Slangen bær en kjøn Ham, men er lumsk. Vor Seminarieførstander, Præsten, havde en saadan herlig Kvinde. Hun var velvoxen, høi til Maade, havde de nydeligste Hænder, Haar som Hør, men fine som Silke, nette Lader, saa hun indtog alle Mennesker; Øine som Kjerminder og Kinder som Melk og Blod, ret en frydelig og nysselig Skabning at see til. Flink var hun i Huset baade udvendig og indvendig, og jeg kan huske, da vi slagtede Sviin, og de havde afskrevet og de laae hvide og skoldede paa de lange Borde i Gaarden - for det er en deilig Tid....

Naa, Sem, udbrød en ung Fyr, hvem Historien blev for lang: Var hun snedig? Har De ... været gode Venner med hende?

Sem foer heelt op fra Stolen ved dette uventede Spørgsmaal. Ih, nei, sagde han, Vorherre bevare's! Ih, nei! »Thi dette vide I, at ingen Skjørlevner eller Ureen eller Gjerrig, hvilken er en Afgudsdyrker, haver Arv i Guds Rige. Ephes. 5, 3. 5.« - Ih nei! »I Kvinder, værere Eders Mænd underdanige som Herren. Ephes. 5, 22.

23.« Ih nei! Ih, nei! 151 Han vedblev at sige »Ih, nei!«; men hans Stemme forandredes ved hver Gjentagelse og blev truende, og endelig slog han i Bordet, saa Tallerkener, Glas og Flasker sprang højt op, reiste sig og raabte: Nu skal Du ha'e Prygl, min Dreng!

Sem! Sem! hvad er det for en Urimelighed! raabte man og stillede sig ham i Veien.

Gaaer tilside, sagde han og ragede med sine lange Arme et Par overende, gaaer tilside, det skal strax være overstaaet.

Paulsen havde grebet en Stol og raabte: Kom kun, jeg slaar Dem til Lem paa Almindeligheden.

Paulsen, hold Mund! Sem, styr Dem, vil De gjøre Universitetet den Skam, at der skal være Studenterslagsmaal paa et offentligt Sted? - Paulsen, giv slip paa Stolen!

Ja, lad ham da bede hende om Forladelse, sagde Sem.

Aa, ja, jeg kan jo gjerne bede det ubekjendte Fruentimmer om Forladelse, sagde Paulsen og kastede Stolen hen.

Fruentimmer? Sagde Du Fruentimmer, ubekjendt Fruentimmer! skreg Sem. Nei, nu skal jeg før slaae Jer Alle fordærvet, før han skal slippe for at bede hende rigtig om Forladelse!

Men, Sem! hvordan skal han da bede hende rigtig om Forladelse? Vær dog maneerlig Sem!

Haundrup! sagde Otto, vær fornuftig!

Ja, Haundrup, det er mit rette christelige Navn. Gaa Du tilside, Otto Krøyer, Dig vil jeg nødig gjøre Fortræd.

Men hvad skal han da sige, Sem eller Haundrup?

Han skal sige: Jeg beder den velagtede, ærbare, dydige Kone og Dannekvinde ydmygelig om Forladelse.

Dette blev grebet som en lykkelig Udvei, fordi Ordene havde noget Comisk ved sig, skjøndt Alle tydelig nok følte Alvoren.

Paulsen sad lidt og sundede sig, men blev trykket af Tausheden, som det ikke var muligt at faae udfyldt, reiste sig og tog Afsked; man gjorde nogle svage Forsøg paa at holde ham tilbage, men saae dog efter Omstændighederne helst, at han gik.

Sem sagde: Hvis jeg har begaaet noget Uhvøisk, beder jeg Samtlige om Forladelse.

Vist ikke nei, Sem, der er Intet at bede om Forladelse for!

Var jeg ikke noget grov? 152 Jo; men De havde Ret.

Naa, havde jeg? sagde Sem med en himmelsk Stolthedsfølelse.

Ja, see, sagde Schiøtt, det kommer der ud af, naar man ikke ved Maaltidets Begyndelse gjør Libation til Gratierne og ikke byder den raae Umiddelbarhed et *favete linguis*. Man kunde have spurgt Dem, Hr. Sem, om det Samme paa en honnettere Maade, og saa vilde De som dannet Mand ikke være bleven vred.

Det indrømmer jeg, sagde Sem.

Jeg vilde hellere sige, at det kommer der ud af det løse og jaskede Væsen, der holdes med Ord, Tanker og Følelser og sommetider med hele Personligheden, sagde en juridisk Candidat Hald, en kraftig bygget ung Mand, med et klogt og skarpsindigt Udtryk i de blaae Øine. Han sagde dette paa en eiendommelig, juridisk Maade, som et Indlæg i en Sag, der i Øieblikket tiltalte ham.

Aa, det kan jo ikke være anderledes, naar Exemplet gives *in corpore*, sagde en theologisk Candidat Bregning.

Hvad mener De med det? Høiere! Lad os høre! blev der raabt.

Jeg mener, vedblev Bregning, at f. Ex. ved vore dramatiske Forestillinger, ved Atellanerne, Farcerne, Skuespillene, indlægges Scener og tales et Sprog, der ikke blot er djærvt, men obskønt, skjøndt unægtelig ofte morsomt og vittigt.

Naa, ja, raabte Carlsen, hvorfor skulde Mandfolk genere sig, naar ingen Damer er tilstede? Der komme gamle, alvorlige Mænd uden at tage Forargelse.

Ja, hvorfor skulde Mandfolk genere sig? Det var jo urimeligt at antage, at der var nogetsomhelst kydisk ungt Menneske tilstede! Vi ere Alle erfarne Mænd, saasnart vi have faaet Artium, ja maaskee før!

Ja, hvis det er Tilfældet, falder jo hele Anken bort, bemærkede Carlsen.

Og, vedblev Bregning uden at agte paa Afbrydelsen, saa er det jo ikke usædvanligt, at man Dagen efter opfører det Samme for Damer; man har kun taget Brillanterne ud; men Enhver husker nok, hvor de have siddet, og mindes dem, naar Stedet kommer - ved Siden af sine Damer. Det er, som om man vilde føre dem til Dands i en Stue, hvor man i Forveien har dandset med Skjøger! Og saa taler man endnu om Agtelse for Kvinden! 153 Schiøtt sagde: Den Anskuelse har æsthetisk Endeel for sig; men det kunde indvendes, at saa skulde Mange heller ikke om Dagen kunne gaae over Østergade med deres Damer

Men hvo siger egenlig, raabte Hald, at de om Aftenen skulle gaae paa Østergade!

Aa, Hald, De vil jo reent omstyrte Samfundet, De er revolutionair! sagde En med Ironi over sig selv og de Andre, og man lo selvironisk.

Ja, sagde Schiøtt, men dertil kunde svares, at virkelige Damer, de, man kalder gode Kvinder, have en Magt, der betvinger Dæmoner. Naar man nærmer sig dem, ryster Erindringen først sin Kappe.

Skulde det være stort meer end Phrase? Det siger man for at gjøre dem trygge eller for at have romantiske Gjøglebilleder at lege med! Men velan, der gives endnu gode Kvinder, naturligviis, men her er Talen om unge Mennesker og deres Tone med Hensyn til Kvinden, og det er klart, at ved de Ting, som her er paaapeget, forringer man den mandlige Ungdoms Respect for Kvinden, og baade den mandlige og den kvindelige Ungdom maa lide derved.

Man veed, hvor langt man tør gaae med unge Piger af god Familie, sagde Milner, Herren med broderet Vest.

Hør, Hald, raabte Helzen fra sin fjerne Plads, vil De sætte Holberg i Ban?

Nu vil De fange mig i en Syllogisme, lille Helzen! Men det faaer være. Nei, jeg vil ikke sætte Holberg i Ban.

Og sæt nu, at Nogen vilde formaste sig til at forbyde eller forkaste Holberg? raabte Bregning, hvad dødelig Synd var deri? De nævner jo ordenlig Holberg med en saadan Religjøsitet, at man skulde troe, hvis Biblen stred mod Holberg, maatte den forkastes, istedenfor

Istedenfor? spurgte Helzen.

Istedenfor, at.... ja, see kun listig paa mig istedenfor, at hvad der staaer i Veien for Biblen, skal forkastes!

Tænkte jeg det ikke nok! O, store Chalif, de Troendes Behersker Omar! Brænd alle Bøger med Undtagelse af Biblen! Lad Hyllesteds Badstuer varme med Universitets-Bibliotheket og Rysensteens Bastion med det store kongelige!

De er saa saare vittig, sagde Bregning. Men, vedblev han, siden 154 Talen nu engang er kommen herpaa, jeg tager imod Consequenserne af min Tanke jeg kunde nok ønske Forebyggelsesmidler mod de lyriske Digteres sandselige Suk, Malernes halvblottede Kvindeskikkelser, de lette Smil, hvormed man i Selskaber kommenterer Hof- og Bynyt. Det hører Altsammen til god Opdragelse, og bliver der endnu nogen Duft tilbage i Sindet, saa komme de plumpe Ord og viske dem bort, besudle Øret og løse Tungen fra Undseelse.

Død og Pine, De vil gjøre os til Herrnhutere Allesammen! blev der raabt.

De lyriske Digteres Suk skal lægges under Beslag! tilføiede Helzen.

Jeg vil have en offentlig Blufærdighed anerkjendt, sagde Bregning.

Det er sandt, bemærkede Milner, man bør conservere *les dehors*.

Der hører De selve Blufærdigheden, sagde Schiøtt.

Bregning svarede: Jeg trættes, fordi jeg veed, at jeg kun strides med enkelte Luftninger, medens hele Atmosfæren er uchristelig og ureen.

Det vil da, forkortet og oversat i tydelige Ord ikke sige Andet -bemærkede Schiøtt - end at De veed, at vi leve i Tiden efter Syndefaldet eller Syndefaldssagnet.

Ja, og maaskee før Syndfloden eller, om Forladelse, Syndflodssagnet.

En Mediciner, der hidtil havde holdt sig taus, sagde med Træk paa Skuldrene: Hvor der bliver gjort Væsen af den Ting! Kjendte man lidt til Livet, som det virkelig er, vilde man spare sig de mange Ord og kun tænke paa at være taknemlig for det Sunde og Naturlige.

Samtidig lød Sems skarpe Stemme: »Synden kom ind i Verden ved et Menneske, og Døden ved Synden, og Døden trængte igjennem til alle Mennesker, idet de syndede Alle. Rom. 5, 12«.

Det er rigtigt, Hr. Sem, sagde Schiøtt, idet han rakte sig over og skjænkede i Sems Glas; Menneskene ere ikke saa gode, som de burde være.

Nei, de er ikke! svarede Sem og tilføjede til sin Sidemand: Hvad det er for et rart Menneske, den Hr. Schiøtt! 155 Ja, Syndens Sold er Døden! sagde Bregning heftig og gav sig i Ivrigheden til at tale om Syndsforladelse ved Troen, Tidens Mangel paa Tro og deraf følgende evige Fordømmelse.

Det er jo frygteligt, sagde Helzen; hvad mener De, Hr. Schiøtt?

Jeg? Jeg antager, at Hr. Bregning har fuldstændig Ret. Moliere siger selv:

*Baiser ainsi la main et chatouiller le coeur
Est un pécher mortel des plus gros qu'il se fasse.*

Maae vi ikke for den almindelige Opbyggelses Skyld bede om en Oversættelse?

Jo: At kysse Damers Haand og kildre Pigers Hjerter, det er en dødelig Synd, blandt de største man kan begaae.

Ak, siger Moliere virkelig det? sagde Carlsen med Ruelse.

Ja, eller hvad der kommer ud paa Et, han lader en ærværdig Olding sige det.

Herregud, siger han det! Men hvad siger han da om Pigebørnene?

Der er han ogsaa af Hr. Breinings Mening. En Mand, en Smule skinsyg, men en høist respectabel Mand siger udtrykkelig:

*Qu'il est aux enfers des chaudières bouillantes,
Ou l'on plonge à jamais les femmes mal vivantes.*

Det vil sige: Der staaer i Helvede store Kjedler, hvor man for evig koger de skønne Synderinder.

Uh! sagde Carlsen jamrende, Helzen græd høit, og Flere tørrede deres Øine.

Og for evig? spurgte Carlsen i samme Tone.

Ja, svarede Schiøtt, for evig eller Medicin mod en Elskovsruus ... Og, vedblev han, paa hele den Strækning af Jorden, der ligger syd for Balkanbjergene, boer næsten lutter Helvedes-Candidater. Tænk, naar saadan en Pascha af tre Hestehaler kommer anstigende med sit Harem af Circassierinder, Georgierinder o. s. v., hvilken Lækkerbidsken det maa være for vedkommende Djævel, der har det Departement under sig! 156 Bregning søgte forgjæves en Udvei gennem den Ironi, som omgav ham.

For nogenlunde at hjælpe ham paatog Hald sig at give et Indlæg i Sagen fra en anden Side og sagde: De maa dog slaae lidt af, Bregning, for det kan da ikke nægtes, at en og samme Moralitetsfeil i den almindelige Mening er høist forskjellig for Mand og for Kvinde.

Det er sandt, sagde Bregning.

Men kan De forklare, hvori det ligger, og hvad Rigtigt og Skjævt der er deri? spurgte Schiøtt.

Kan De?

Maaskee.

Bravo! Schiøtt har Ordet! raabte man, og der blev en almindelig Taushed.

Milner havde, da Discussionen begyndte at blive ivrig, bestilt Champagne; den ankom nu, og det tog sig næsten høitideligt ud, da Glassene under dyb Stilhed bleve fyldte.

Dette Glas med hvidperlende, liflig, sødt duftende Viin være helliget Kvinden! sagde Schiøtt. Er det ikke

at see til som en fyrstelig Brud: rank og smækker, hvid som Snee, med stille, begeistrende Varme skjult under Sneen? Høre I ikke Atlasket rasle? - For Kvinden!

Ægte Cliquot, sagde Milner, idet han satte det tømte Glas fra sig.

Schiøtt har Ordet! raabte Carlsen.

Velan da, sagde Schiøtt, de Lærde antage, at hvad for Manden er Ideal, er hos Kvinden Natur. Kvinden er i visse Maader fuldkomnere end Manden. Ved Synet af hende spørger man ikke om Navn, Stand eller Herkomst; hun er sig selv, Kvinden, og indeslutter i sig alt Væsenligt, Jomfruen, Elskerinden, Hustruen, Moderen. Lad derimod en Mand fremtræde, endog den meest udmærkede - jo mere udmærket han er, desto mere ville vi spørge: hvori? Hans Væsen ligger i Noget, der ikke blot er i ham selv, men udenfor ham selv, i det Almindelige. I denne plastiske Enhed, der betegner og udmærker Kvinden, er hendes Fuldkommenhed, men tillige hendes Svaghed eller Begrænsning. Falder hun udenfor sin Kvindelighed, saa falder hun ud af sin Natur og bort fra Idealet. Manden derimod er bestemt til at løse en Mængde Opgaver, de videnskabelige og 157 sociale saavel som de moralske eller filosofiske, gennem Tvivl og Kamp. Hos ham ere Idealet og Naturen adskilte; han dumper ud, dykker ned, kommer op igjen og seer den ledende Stjerne, det Aandige, der frier ham fra Raaheden. Kvinden, som i sit Væsen bærer sin Stjerne, slukker den i Faldet eller tilføier den samme Skade som sig selv; hendes Ideal bliver mindre, altsom hun selv bliver ringere. En ung Student møder en lille Grisette, og hun følger hjem med ham. De mødes oftere, de skilles; hun følger hjem med Andre, Andre følge hjem med ham; men imedens ...

Bregning afbrød ham: Der staaer skrevet ...

Lad det staae, Hr. Bregning, det staaer overmaade godt ... imedens hun gaaer saadan om og tilsidst bliver en stakkels gammel Sypige, som Ingen længer vil »have den Fornøielse at ledsage«, er han bleven Candidat, Lector, Professor, Departementschef, Minister, og engang, naar han med fuldkommen Oprigtighed har holdt en høimoralsk Tale om Politik, Oeconomi, Moralitet og Folkelykke og vakt sine talrige Tilhøreres Beundring, og han kjører hjem i Kareth, staaer hun blandt Mængden paa Gaden og stirrer beundrende paa hans lakerede Vogn og broderede Lakei. *Han* har glemt sine »Synder«, rystet dem af sig, *hun* har beholdt dem; *han* kan optræde med løsende og bindende Magt mellem myndige Prælater, *hun* vil i det høieste søge Trøst i en formel Religion; naar hun bliver gammel, læser hun de Psalmer, som hendes David har digtet. See, det er Forskjellen; *han* digter religiøs, moralsk Poesi, *hun* synger den efter, men kommer aldrig tilbage i den Idealitetens Tilstand, som *han* paa en Maade aldrig forlod, fordi den laa udenfor ham. - Der ere bestemte Exempler at paavise, vedblev Schiøtt efter en lille Pause. Der er den store Raphael Sanzio, som var udsvævende i Kjærlighed og samtidig malede sine himmelske Madonnaer, og ydermere vil jeg nævne Statsmanden, jeg tænkte paa, en virkelig Statsmand, den østerrigske Ridder Prokesch von Osten, der i et af sine Digte siger:

»Breit', o Vergessen, Deinen Schleier
Ueber die dunkleren Lebenstage,
Die Tage, die mir Leichtsinns und stürmend Blut
Mit Wolken füllte; hülle sie freundlich zu.
Führ' die Gestalten meiner Fehler
158 Abseits, daß ich ihr Klag'gestöhne
Und ihrer Forderung traurigen Ruf nicht hör!
Denk', daß ich gut war, war, und noch immer bin,
Denn, was an Sünden ich gesäet,
Nicht aus dem Herzen war's entsprossen!«

Det var dog deilig Ord, sagde Bregning blidt og gjentog tankefuld de to sidste Stropher.

Ja, sagde Schiøtt med skjærende Ironi, det finder man saa saare smukt og moralsk. Ungersvenden er bleven en respectabel Mand, Ridder og Minister, og han faaer Absolution af vor værdige Sjælesørger, Hr. Bregning. Slagtoffrene, han taler om - ja, det var slemt, men det er saa Verdens Gang, det hører nu engang til den Samfundstilstand, som Hr. Bregning forresten lige i dette Øieblik beklæmpede. Derimod finder man det høist umoralsk, naar man læser om Agnes hos Woltmann; thi hun var opdraget Saaledes, havde bevaret og udviklet Kvindeligheden paa saadan Maade, at hun ikke vilde høre Den, hun elskede, tale om Ægteskab, men fordrede den frie Kjærligheds Skjønhed, fordi hun vidste om sig selv, at hverken kunde hun blive Kjærligheden utro, ei heller kunde Den, hun elskede og lykkeliggjorde, blive hende utro og senere lade hende løbe med hendes Klag'gestöhne og ihrer Forderung traurigen Ruf. Denne Skjønhedens og Kjærlighedens Selvbevidsthed er den egenlige Kvindelighed; den holder bedre end al Theologi, skjønndt eller fordi den troer paa sin egen Kraft og Styrke. Opdrag Pigebørnene saa »uchristelig«, til at blive lykkelige istedenfor til at gjøre Lykke, til at beholde deres Naturs Idealitet istedenfor at lægge Idealet i Opfyldelsen af Former, til at bære det i deres egen frie Bevidsthed, istedenfor i Hensyn til Urtekræmmer, Grosserer, Justitsraad med Tilbehør af Madamer, Fruer og Frøkener ... Paa de Fleste af dem udøve jo disse udenvelts Hensyn en saadan Magt, at Mangen med Tabet af sit »Rygte« har opgivet sig selv og henkastet Guldmynnten, fordi den var

bleven mistænkt, medens Andre gaae nok saa stolt smilende gennem Verden, skjøndt de ikke have beholdt det Allerringeste uden Rygtet eller den ydre Anseelse, som kan træde istedenfor. Aabn da hellere deres Øine for Skjønhed og Elskov, saa ...

Saa gaae de lige lukt i Helvede, sagde Bregning. 159 Helvede, sagde Schiøtt. Ja, hvis der er et Helvede, saa sende Samfundets Forhold en skrækkelig Mængde Fruentimmer dertil. En Mængde, Himlen veed, hvor mange, der uden Kjærlighed eller med en anden Kjærlighed i Hjertet have henkastet deres Personlighed til en Mand, blot fordi den formelle Side af Sagen, Vielsen, blev iagttaget - og en anden Mængde, der forsømte Tillysningen eller Kongebrevet og derfor tabte Tilliden til sig selv, Kjærligheden og Ideen og gik paa Østergade. Hvorfor ende de saakaldte Forførelseshistorier i Almindelighed saa ulykkelig? Fordi de ere Frugt af »Jeg vil, nei, jeg vil ikke«, fordi der fra den ene Side ikke er Dristighed, fra den anden Side ikke Taknemlighed som for noget freidig Givet, over det Hele Usikkerhed, Frygt og Bebrejdelser o. s. v.

»Wir Alle sind verliebt Natur«,

siger den store og vise Hafiz, og Oehlenschlæger lader den gamle Slyngel Nouredin sige:

»Da jeg blev større, vilde de forført mig
At gantes lidt med deres Fruentimmer,
Men dertil var jeg altfor dydig.«

Det taler til os ud af al Naturen, det piper af Græsset om Foraaret, det synges af Fuglene, ja, det dufter til os af Musselinet, af Handsken, der har berørt Kvindens Haand, og meest forrædersk sukker det under Snørlivet. Det gjælder ikke om at sige: Gjør ikke hiint, gjør ikke det! men: Gjør, hvad Du vil, med Skjønhed og Agtelse for Guden! - det gjælder om at idealisere Naturen.

Eller naturalisere Idealet, sagde Bregning.

Men han sagde denne træffende Bemærkning mekanisk, som en Omsætning af Schiøtts Ord, og næsten uden selv at bemærke dets dybe Betydning; thi ogsaa han var ung og var bleven berørt af Schiøtts Tale.

Hør, gode Bregning, sagde Schiøtt, der gives mange Slags Mennesker. De hører efter Deres Ord at dømmе til den Slags, om hvem man ikke veed, hvorledes det staaer til inden i dem, hvorledes de bringe Livet i Samklang med deres Tale, hvad de ere for dem selv. 160 For Andre ere de saare lidet. De føre Ungdommen hen for Livets Flod, og med Biblen under Armen byde de den gaae over med tørre Fødder; bliver den vaad eller drukner den, saa toe de deres Hænder i Uskyldighed og sige, at den skulde have fulgt deres Raad og gaaet tørskoet over. Følgen af denne Methode er noget Sønderrevet i Tilværelsen istedenfor den skjønne, harmoniske Udvikling af Menneskenaturen. Husk paa, hvad Goethe siger:

»Deutschthum (eller Franzthum) drängt in diesen
verworrenen Tagen, wie ehemals
Lutherthum es gethan, ruhige Bildung zurück.«

Bregning trak sig heelt ind i sine Forskandsninger og sagde: Jeg vil henvise til den sande Kjærlighed, den, som finder sin Form i Ægteskabet.

Sem fremsagde de Ord af Catechismus: Det sjette Bud er udlagt: Vi skulle frygte og elske Gud, saa at vi leve kydsk og tugtig i Ord og Gjerning, og at Enhver elsker og ærer sin Ægtefælle.

De har en mærkværdig god Hukommelse, Hr. Sem, sagde Schiøtt.

Sem blev ganske maalløs ved at høre en Compliment og tømte sit Glas med et dybt taknemligt, hengivelsesfuldt Blik paa Schiøtt.

Paa alle Ansigter stod imidlertid at læse, at Bregnings Henviisning ikke lokkede, at Ingen troede paa, at Ægteskabet indesluttede den sande, den store, lidenskabelige Kjærlighed - eller man fornåm en uvilkaarlig Antipathi mod den Tid, da man skal have givet Qvittering for at have opnaaet, hvad man har at fordre, og lade sig nøie dermed, da Ungdommen holder op, da Individet taber i Betydning og føler, at det skal afløses af en kommende Slægt.

Kun En gjorde en Undtagelse; det var en Student Lind. Han havde Troen paa Kvinden - thi han var forelsket, i al Hemmelighed; han levede i den Tilværelse, i hvilken et Blik, et flygtigt Haandtryk, et sagte hvisket venligt Ord er tilstrækkeligt til lang Tids Lyksalighed. Men han var ikke sikker paa, at Den, han elskede, jo engang kunde blive gift med en Anden, og ved Ordet Ægteskab foer en mørk Skygge ogsaa over hans Ansigt.

Ægteskabet, sagde Helzen, er Kjærlighedens Grav, det er en 161 gammel Sætning. Ægteskabet er den Institution, hvorved Staten hjælper Pigebørnene til at holde fast paa et stakkels Mandfolk.

Det er en af den Herres elskværdige Paradoxer, sagde Hald; men et Glimt af Sandhed er dog deri. Jeg troer, at man bør gifte sig af Fornuftthensyn med en agtværdig og brav Pige af god Familie. Det er et stort Spørgsmaal, om det, man kalder Kjærlighed, virkelig er til. Opnaede man den Lykke eller Ulykke at blive virkelig forelsket, at blive løftet poetisk op fra alt det Smaa, der omgiver En i Livet, og hvoraf Livet bestaaer, saa var det skrækkeligt at skulle miste Illusionen ...

O, hvis man blev forelsket! raabte Carlsen; hvis man fandt en af de Kvinder, som Schiøtt omtalte, og hvis man saa ligesom »Lykkens Yndling« havde den Lykke, at Døden kom i det rette Øieblik, at man med det Skjønneste i sine Arme gik ind til Guderne!

Bregning sagde: Det lyder saa stort at ville døe med en Kvinde; men hvilken Vantro til Kvinden det dog i Grunden forraader! Har Kvinden Ingen her, der siger et Ord til hendes Ære? - thi mine Ord gjøre jo ingen Virkning.

Lind løftede i Taushed sit Glas, som om han sendte Hilsen, og denne stille Samviden og det Billede, han saae, var ham tilstrækkeligt.

Jo, sagde Schiøtt, der skal siges det til hendes Ære, at en af de Kvinder, jeg omtalte, næppe vilde seile bort med Hr. Carlsen. - Vantro til Kvinden ja, den har man naturligtviis, naar man vænnes til den Anskuelse, at man kun behøver at opnaae en vis Stilling for at kunne fuldstændiggjøre sin mandlige Existens med en af de mange Døttre af meer eller mindre god Familie, der sidde over og vente, til man er færdig. For et Ægteskab kan en Mand altid købe en Kvinde. Men de Kvinder, der ikke have faaet deres Selvstændighed og Frihed kvalt under en »god Opdragelse«, der med den uforfalskede Kvindeligheds Genialitet raade over deres Tilværelse, de ere ikke saa let at fange; thi hvad de forlange for at hengive sig, er Ideen personliggjort. Dette betyder Manden og Kjærligheden for dem. Hele Kvindens Tilværelse tindrer af Ideer, af Forestillinger om det Store, Skjønne og Ophøiede; men ligesom hun er bestemt til i sit Skjød at optage Frugtbarhedens Velsignelse og under sit Hjerte at bære og udvikle en ny Personlighed, saaledes bliver Ideen hende 162 først anskuelig, hun kjender den først ret, naar den er repræsenteret i en Personlighed; men da er denne Personlighed hende ogsaa Alt, Alt, Alt, Hr. Bregning. Ja, paa Grund af denne Trang til at søge Idealet i en mandig eller mandlig Personlighed er Kvindens Gud den samme som den, Manden tænker sig, ellers vilde Kvindekjønnen have tilbudet en Gudinde.

Det var en interessant Bemærkning, udbrød Bregning; paa den Maade var den Omstændighed, at Christus blev født som Mand, forklaret ud af en skøn og ædel Egenskab hos Kvinden, og ikke til hendes Ydmygelse.

Det fornøier mig, at De finder mine Anskuelser dogmatisk brugelige, svarede Schiøtt; nu kan jeg maaskee endogsaa nyde den Ære at blive citeret i en Prædiken.

Og denne Personliggjørelses-Evne og Trang, vedblev han, gennemtrænger Kvindens hele Tilværelse; men det er ret morsomt, at Damerne trods denne deres Egenskab altid troe, at de ere begeistrede for Ideer, og man ikke kan gjøre dem nogen større Glæde end anbefale Ideer til deres Omhu. Det Skjønne, Ophøiede, næsten Rørende ligger da i, at de naivt tage fejl, at de dem selv ubevidst kun have Ideen for sig i en Personlighed, i dens Forsvarere eller Tilhængere eller blot i et Navn, og med Troskab og Begeistring forsvare Personen, Navnet, medens de troe at mene Ideen. Det Latterlige indfinder sig, naar man misbruger denne kvindelige Hang. Den kloge og beregnende Robespierre skaffede under den franske Revolution de borgerlige Damer fortrinlig Adgang til Klubtribunerne. Det var en Consequens af Revolutionen: istedenfor de adelige Damer, der havde seet paa Carrousel, kom de borgerlige og hørte paa Taler, medens de strikkede borgerlige Strømper. Revolutionen vandt overordenlig derved; men de gode Damer, der vare begeistrede for den smukke Desmoulens eller den kæmpemæssige Danton eller den veltalende Robespierre og kaldte deres Interesse Frihedsbegeistring, de troede ogsaa, at Veto var en Mand, eller forstode kun at hade denne Tanke under en Mands Lignelse, og de vedbleve at fordre Hr. Veto guillotineret, indtil Vetos nærmeste Repræsentant, Kongen, maatte lægge Hoved til. - Det gaaer forresten en Mængde Mandfolk ligedan; de see ogsaa kun Ideen i en Person eller et Navn og løbe blindt med, men ere paa samme Tid 163 arrogante og kalde sig Mænd. Man behøver blot at smøre dem om Munden og sige: I Mænd! saa gebærde de sig som Kvinder. Det er en talrig og mangeartet Klasse, disse umiddelbare Mandfolk, Kvinder uden Kvindelighed.

De glemmer Deres Glas, sagde Milner og skjænkede for Schiøtt.

Tillad, at jeg betegner det nøiagtigere: Det var Dem, som først nu huskede paa det. - Men, som sagt, denne Personliggjørelse kan man hos Kvinden forfølge igjennem en utallig Mængde Enkeltheder. Saaledes kan Kvinden f. Ex. ikke kritisere. Naar har Verden seet en kvindelig Kritiker? Hun kan ikke, enten i et Værk eller i en Personlighed, paa egen Haand sondre, bifalde, dadle af det rene Hensyn til Ideen. For at hendes Kritik skal vækkes, maa hendes Følelse tage Parti for eller imod, og saa er hun strax Anklager eller Lovtaler. Men heraf følger ogsaa, at Kvinden kan være uovertræffelig i en vis Slags Kritik, og som ogsaa af endeel Mandfolk kaldes Kritik, nemlig Medisancen. Naar Kvinden vil opfatte Næstens Svagheder, er der i hendes Villie altid nogen Lidenskab, hun er tilstede med sin hele Personlighed, med alle sine Evner; hun har da som

Fluen Millioner Øine, hun seer med Nerverne, ja, hun seer gennem lukkede Døre. Og saa har hun den misundelsesværdige Gave at kunne beholde sin Applomb midt i Kritikens Lidenskab, hendes Ord ere Nordpoliis, ved hvis Berørelse man jo ikke veed, om det er Frost eller Brand, men ondt gjør det. Endog en simpel, udannet Kvinde har ved forefaldende Leiligheder sit Kjønns geniale, dramatiske Medisance-Evne. Jeg havde et Ærinde at besøge til en Dame, hvis ægteskabelige Forhold vare underkastede nogen Tvivl, og gik først ned hos Kjelderkonen for at indhente Oplysninger. Jeg berørte let henglidende hendes Mand. Hendes Mand! sagde Kjelderkonen med et saadant Udtryk, at en heel Politiprotocol ikke kunde have givet mig nøiagtigere Underretning.

Saa vovede De vel ikke at gaae op? sagde Helzen.

Om mit Mod er i dette Øieblik ikke Talen, svarede Schiøtt.

Bregning sagde: Jeg vil ogsaa tillade mig at give en lille Historie tilbedste, og det er i Anledning af Noget, De sagde før om formel Religion. For nogle Aar siden kom jeg en Søndag Formiddag op i et Huus, hvor jeg skulde søge Nogen, og vilde spørge mig for paa første Sal. Jeg bankede, hørte et svagt »Kom ind!« og da jeg var 164 kommen indenfor, kunde jeg strax instinctmæssig kjende, hvor jeg var. Hun sad og græd, og den Slags Væsener have jo intet aflukket Hjem, Enhver kan gaae ind, selv naar de græde, og Enhver kan tale med dem, selv naar de ville tie. Jeg spurgte, hvad hun græd for, og hun svarede, at det kunde jo være mig det Samme, tørrede Øinene og søgte at opmande sig. Men jeg talte venlig til hende, og saa spurgte hun: Hvad vil De her da? Jeg forklarede hende, at jeg var kommen for at søge efter Nogen, og en ganske upartisk Interesse bragte mig til at spørge hende. Hun syntes kun tilfredsstillet over, at hun fik Fred og igjen kunde sætte sig ned i sin Krog. Men hvad er der da i Veien? spurgte jeg, og saa var der vel Noget i min Stemme, der gjorde hende godt. Hun sagde: Kan De da ikke høre, at nu ringer det til Kirke, nu gaae andre Folk i Kirke! - Jeg blev ganske perplex og forvirret og spurgte: Har De da ikke en Psalmebog her? -Saa reiste hun sig og sagde med et saa ængstelig-spørgende Udtryk, som jeg aldrig skal glemme: Troer De, at jeg tør læse i Psalmebogen? - - Hvo kunde der have Hjerte til at fordømme?

Jeg ikke, sagde Schiøtt, jeg har altfor blødt et Hjerte. Men seer De, saadan staaer den Kvinde, der er bleven Kjærligheden utro, overfor enhver Idee. Hvis der engang var Tale om, at danske Piger skulde gaae seirrige Krigere imøde, saa vilde hun ikke henregne sig til de danske Piger, hvorimod mangan Mandsperson, der ikke har været Kjærligheden troere end hun, gaaer freidig med ved en saadan Leilighed, ja maaskee endog holder en Velkomsttale.

Ja, men der staaer skrevet - udbrød Bregning med Energi - at hvo der holder til med hende, er bleven deelagtig i hende, og det Ord skal seent eller tidlig finde et jamrende Eccho i mangan Mands Bryst!

Vel, sagde Schiøtt, vi lade Sløret falde over det Uskjønne. Lad os tømme vore Glas, idet vi bringe Kvinden Hylding. Ja, lad os hylde Kvinderne! Blandt dem fødes de Lykkelige, de Udkaarne, der ikke behøve at kjæmpe og lære, men af Naturen indsuge Viden og Adel; deres høie Moder, Naturen, har selv smykket dem og seer stolt efter dem!

Sem havde hele Tiden lyttet med største Opmærksomhed uden at forstaae, og drak nu samvittighedsfuldt den Viin, han ikke holdt af 165 Paa Otto havde denne Samtale gjort et dybt Indtryk.

Imedens den hastig skred frem, havde han søgt at dvæle ved Hovedpunkterne og dog følge den. Saameget deri svarede til Noget, han havde tænkt, følt, oplevet; hans Sind greb, fordybede sig, stræbte at finde sig tilrette deri med en saadan Iver, at han, da der indtraadte Taushed, uvilkaarlig udbrød: Nu forstaaer jeg Forskjellen mellem Natur og Ideal, nu veed jeg - men han vidste i Virkeligheden ikke, hvad han vidste.

Hr. Krøyer vil gjøre Forsamlingen en Meddelelse, sagde Schiøtt.

Og jeg forstaaer, sagde Hald, da Otto taug forlegen, at De rigtig beseet er en temmelig uskyldig Person.

O, ja, sagde Bregning, der behøves i visse Retninger, at man skal være hærdet i Handlingen, før man kan bruge Ordet. Maaskee ligger det i, tilføiede han, at Ordet er nærmere ved Sjælen end Handlingen.

Det er en ret aandrig Sætning, sagde Schiøtt, det er ganske godt sagt, og det beviser maaskee, at i dette Øieblik var Ordet nærved Deres Sjæl. Men er det altid saa? Fører det ikke til alt Samfundets Hykleri? Man skal vide, hvad man er, og staae ved det, ikke gaae i Taaget

Men, sagde Bregning, det kan da ogsaa siges, at man skylder Andre at være syndefri i Ord, der siges til dem, om man end ikke altid er det i Handlinger, der forblive skjulte for dem?

Det forudsætter en Reflexion, der kan blive farligere end Noget Andet. Den bliver som oftest kun et Øieblik staaende ved det Hensyn, man skylder Andre, i næste Øieblik er den allerede indført i Husets Regnskabsbog og indbringer Mynt og Ære. Saa gaaer man systematisk ud paa at synes bedre, end man virkelig er, og beundres derfor, og saa have vi Hykleriet!

Ja, vel, svarede Bregning undvigende, Ordet har sin overordenlige Betydning, men rigtignok under den Forudsætning, at man altid vilde nævne Barnet ved dets rette Navn; saa skete der langt mindre Ondt i Verden. Det Første, man gjør, naar man vil overtræde Loven, er at give sin Gjerning et falsk Navn. Endog de største Kjeltringer have maattet give efter for den moralske Nødvendighed, ikke at see deres egen Daad i Ansigtet; deraf kommer Kjeltringesproget, som 166 egenlig er en Stræben efter at skye Ordet, ligesom Fanden gaaer en Omvei om Korset.

Jo, vist! Tag De vore Criminalhistorier og see, hvor lidet man skyer Ordet. Niels foreslaaer ganske ligefrem Jens, at de en Nat skulle gaae hen og tage Oles Penge, og hvis han modsætter sig eller gjør Støi, slaae ham ihjel med en Øxe. Dette giver netop adskillige af vore Criminaltilfælde et ganske eget Præg. Man taler med saa storartet Simpelhed om Handlingen, at den faaer noget Vikingagtigt ved sig og synes kun at behøves henflyttet i en tidligere Tid, da man idetmindste paa Søen med Hæder kunde stjæle, røve og slaae ihjel. Nei, det med Ordet har med Deres Tilladelse en anden Sammenhæng. Ordet, Talen, er den Skala, hvorpaa Ideal og Natur skulde stige op og ned og møde hinanden i Skjønhed; men meget ofte slaae de sære Kolbøtter, og undertiden skriger Naturen ganske alene, til andre Tider er Idealet alene og taler sødt eller opbyggelig.

Ja, ja, sagde Bregning, vi tale vel som oftest bedre, end vi ere; men det, vi sige, bærer dog Præget af det, hvorefter vi stræbe.

Saa paa Opnaaelsen af det, vi stræbe efter! raabte Hald og løftede sit Glas.

Ja! Ja! raabte man og klinkede.

Samtalen standsede, og man havde dog ikke Lyst til at bryde op. I dette Øieblik kom en ung Kjøbmand og spurgte, om Mendoza ikke var tilstede, og da dette blev benægtet, vilde han trække sig tilbage efter at have hilst paa et Par Tilstedeværende, han kjendte, og navnlig Otto. Man indbød ham til at blive og drikke et Glas Viin; men han svarede med Tak, at han kunde ikke, han var med Lieutenant Holm, de spiste tilaften sammen nedenunder.

Saa lad Lieutenant Holm komme med herop! raabte Carlsen; gaa tilbage til Krigsmanden som Parlementair og tag en Trompeter med! - Carlsen meente uden Tvivl Sem; men Kjøbmanden svarede med den uskyldigste Mine: Ja, vil De gaae med? - og under almindelig Latter maatte Carlsen følge Parlementairen.

Den tilbagevendende Carlsen sagde: Jeg gik bort som en Kalv og vender tilbage som en Ko med tre Kalve. Hvad sige De til denne, som jeg har lagt mig til?

Det var en brændende Punschebolle.

Hald reiste sig, greb Punscheskeen og sang: 167 »Eheu, Sodales! laßt uns nicht rappelköpfig sein!«

Lad os nu faae et ordenligt *Sold sans phrase*. De fire Gjæster være hilsede!

Lieutenant Holm tog det fremrakte Glas og sagde: Jeg har en dobbelt Tak at bringe, først for Indbydelsen og dernæst for Modtagelsen. Da vi gik opad Trappen med den brændende Bolle, var jeg saa bange for, at vi forestillede Gratierne, der bragte en eller anden Ting til Muserne. Ved den Salut, som nu blev givet, faaer jeg mit Heltemod tilbage

Carlsen faldt ind, og man istemmede:

»Hvi sjunges evig om Spartaner,
Som gjorde Fjenden Passet trangt?
Behøve vore vakkre Daner
I Tiden da at gaae saa langt?
Har Heltemod ei sat sit Stempel
Paa Lieutenant Holm i egen Tid?«
o. s. v.

Da denne Sang var endt og Lieutenantens Skaal drukken, begyndte Hald Visen: »Hvi rose I saa vore Fædre?«, og Strophenne:

»I vore polerede Dage
Begriber man, det er en Skam,
Sig Franskmanden hid skal umage;
Thi hente vi Vinen fra ham.
Gid Handel og Skibsfart florere« -

bleve særlig henvendte til Kjøbmanden.

Schiøtt havde, som det lod, strax fattet Interesse for Kjøbmanden og sagde til ham: Vi talte netop om Dem, lidt før De kom.

Meget forbunden, svarede Kjøbmanden; men tør jeg spørge, i hvilken Anledning?

Vi talte om umiddelbare Mandfolk. De maa ikke misforstaae det, det er ikke ubemidlede Personer, tvertimod, det er saadanne lykkelige Mennesker, hvis Arbeide bestaaer i at gaae omkring og tale 168 med Folk, skrive Breve, lade Skibe komme med Silke til Damerne og Viin til Mændene, og som ved den Slags Arbeide, der vilde være os Andre en Fornøielse, tjene grumme mange Penge. De er saadan en lykkelig Mand, og De seer ogsaa sund og bomstærk ud.

Naa, det kalder De ikke noget Arbeide? Hvad mener De da om de studerende Folk, der faae et godt Embede, gode Dage, Pension til dem selv og deres Enker etcetera?

Deres Umiddelbarhed glemmer, at for at faae et saadant Embede, maa man have studeret, slidt og slæbt og ventet omtrent en halv Snees Aar.

Deres Umiddelbarhed hvad mener han med det? spurgte Kjøbmanden sagte sin Sidemand - Sidemanden var Sem - men vendte sig hurtig tilbage til Schiøtt med det Svar: Saa De regner det for Intet, at vi ogsaa maae gaae i Skole, staae i Lære, tjene som Svend og saa maae have Capital for at etablere os?

Aa, staae i Lære, staae i Boutiken! der kommer hver Dag de nydeligste Damer

Det er sandt nok, svarede Kjøbmanden med et Smil; men - tilføiede han alvorligere - de rigtige Damer betragte os dog blot som Maskiner og tale med os om den Pynt, som de bære for andre Mandfolk. Skomageren har saagar Lov til at tage en saadan Dame om Foden!

Udtrykket i Schiøtts Ansigt blev saa bifaldende og anerkjendende, at Kjøbmanden fandt sig i høi Grad smigret og følte sig opfordret til at blive endnu interessantere.

Imidlertid piinte Sem sig med at finde en Forklaring paa Ordet Umiddelbarhed, og som om et Instinct sagde ham, at Umiddelbarheden er paa Bunden af Glasset, tømte han det, saa hurtig det blev fyldt.

Har De nogen Forestilling om det Hundeliv, man ofte fører i Læreaarene? spurgte Kjøbmanden.

Nei, men fortæl, jeg hører gjerne Noget derom. Faaer man mange Prygl?

Aa, Prygl! det kommer jo an paa, hvorfor man faaer Prygl! Men hvad mener De om at blive tugtet til at sælge, hvad man ikke har?

Det forstaaer jeg ikke. I det aandige Liv forstaaer jeg det: Præster 169 sælge en Tro, de ikke have, Kvinder en Dyd, Philosophen en Lærdom, de ikke have; men jeg troede ikke, det gik an med reale Varer?

Saa aldeles reelt gik det heller ikke til. Min Principal drev Handelen paa den Maade, at han reiste til Hamborg og gjorde saa meget Indkjøb af enhver Sort, som han skjønnede han kunde afsætte. Vare nu f. Ex. de røde Schavler solgte, saa vilde han ikke lade komme nye, før vi havde solgt de hvide, og saa gjaldt det om, naar Damer kom og forlangte røde Schavler, ikke at lade dem gaae uden at have kjøbt, hvad vi ikke havde.

Med en mindre aandrig Antithese: At sælge dem hvide Schavler for røde?

Ja.

Hvorledes bar De Dem ad med det Kunststykke? spurgte Schiøtt og rykkede nærmere til Kjøbmanden.

Hvorledes bar man sig ad? Man havde et Snakketøi som bare Pokker, og man var bange for Hug. Jeg husker endnu, som det var den Dag idag, at en Dame kom og vilde have et rødt Schavl, og jeg anstrængte mig af alle Kræfter, men forgjæves, for at faae hende til at tage et hvidt. Hun vilde allerede til at gaae, min Principal stod ved Siden af og handlede med en anden Dame, han smilede saa sødt til hende, men hans Øine skjød Ild over til mig, saa gav Fortvivlelsen mig en Idee: Jeg løb ind i Contoiret, tog et hvidt Schavl, slog en Blækklat paa og kom ud med det til Damen. Seer De, sagde jeg, her er et Schavl til 50 Rbd.; men jeg har havt det Uheld at komme denne Plet paa og skal betale det. Pletten er nemt skjult - vil De see - og jeg sælger det paa min egen Regning for 25 Rbd. Det modstod hun ikke.

Det var et godt Indfald! Paa Moralen derudi vilde være Mere at udsætte.

Ja, det var af bare Frygt!

Men saa var Deres Principal jo en Kjeltring.

Nei, jeg troer, man skal finde ham ordholdende og ærlig. Men det var nu den Tids Kjøbmandsskab - det er en halv Snees Aar siden - og det bestod i at faae Kjøbere til at kjøbe à *tout prix*

Men dog ikke under Prisen?

Nei, og i det ene Punkt var det ligesom antaget, at man ikke 170 behøvede den allerstørste Samvittighedsfuldhed, ligesom der er mange vakkre og fortræffelige Mænd, der ikke bryde sig om at narre et lille Pigebarn.

Hm! ja, det vil da sige, naar man omtrent veed, at Pigebarnet vil lade sig narre, for en Forfører ansees ikke for en vakker og fortræffelig Mand. Og De var en Forfører!

Nei, jeg be'er, for der var jo ingen Skade skeet, og hun var maaskee bleven narret med et rødt ogsaa.

De kan besnakke en Engel.

Det kunde jeg dengang, troer jeg. Nu skal jeg dog fortælle Dem endnu et Tilfælde. Engang, mens vor Principal var paa Reisen, kom der Bud fra en Familie, at man ønskede at see paa et ægte fransk Schavl. Vi havde ingen; men vi havde nogle, der lignede franske Schavler og i Grunden vare ligesaa gode, men billigere. Jeg tog en Pakke og løb derop. Fruen kommer mig imøde og siger, at hun haaber, at det nu virkelig er ægte franske Schavler, og jeg svarer Ja.

Men det var jo ikke sandt!

Jeg forsikkrer Dem, at Iveren for at kunne vise ham et godt Salg og faae et mildt Ansigt, naar han kom hjem, var saa stor og desuden, nar man kommer ind i Snildheden, faaer man Kjærlighed til den; jeg kan ikke beskrive Dem, det er saadan en underlig kildrende Fornemmelse.

Hm, den Bemærkning er ikke saa ganske urigtig.

Naa, jeg viser hende da Schavlerne, hun tager et ud og spørger om Prisen, hundrede Daler, siger jeg, og hun gjør ingen Indvending, men hun vil først vise det til en Grosserer, for hun vil ikke stole paa min Forsikkring. Jeg maatte da lade Schavlet blive. Næste Dag, da jeg skulde derhen, nægter jeg ikke, at jeg var angst, og værre blev det, da hun siger: De kan sælge det Schavl billigere; Grossereren siger, at De ikke kunde ladt mig det for 100 Rbd., medmindre det var smuglet, og i saa Fald kan De godt staae ved at sælge det for 90 Rbd. Vil De have 90 Rbd.? - Jeg svarede: Ja, Frue, Dem vil jeg betro det, det er smuglet, og jeg kan overlade Dem det for 90 Rbd.

Naa, var det da virkelig smuglet?

Nei, men det var uægte! Det har jeg jo sagt!

Oh! Uf! 171 Naa, den Slags Ting beskæftigede man sig med, Lidet eller Intet fik man lært, Ondt døde man, og vil De saa sammenligne vor Dreng- og Svendetid med Deres Studenteraar, hvori det Bedste, som Verden kjender, bliver lært og viist Dem? En Anden maa møisommeligt arbeide sig frem for at see Verden paa en rigtigere Maade og blive vel anseet af Verden, og det er mærkeligt nok, at man nu kan see tilbage paa det Forbigangne, næsten som det ikke var En selv.

Ja, sagde Schiøtt, det er formedelst Forholdet mellem Natur og Ideal.

Hvad vil det sige?

Spørg Hr. Krøyer, han kan endogsaa holde Foredrag derover.

Hvad er Meningen af de Ord? spurgte Kjøbmanden Otto.

Schiøtts Maade at tale paa havde noget Inciterende for Otto; den tvang ham til Aandsnærværelse eller maaskee rettere til den Slags gode Svar, hvori man siger Andet eller Mere, end man vil. Han sagde: Aa, Meningen er, at Mandfolkene ere af Tøi, der ikke tager imod Plet, hvorimod Kvinderne ere af hvidt Silketøi.

Ei, ei! sagde Schiøtt.

Maa jeg spørge, sagde Kjøbmanden til Schiøtt, ere Bønderpigerne ogsaa af hvidt Silketøi?

Nei, ikke alle; nogle af dem ere af en Slags Mandfolketøi.

Hvorledes det, maa jeg spørge?

Ja, det er temmelig omstændeligt at forklare og gjentage; men kortelig er Grunden den, at de ikke rigtig vide, hvad Fruentimmer er, ligesom de Mandfolk, som ikke rigtig vide, hvad Mand er, ere en Slags

Fruentimmer.

Aa, det er temmelig let at forstaae uden Forelæsning.

Hm, ja, men pas paa, at det ikke bliver Dem uforstaaeligere, jo længer De tænker derover. - Men for at komme tilbage til det, vi talte om; hvorledes kom De bort fra den Handel?

Da jeg havde været Svend et Par Aar, fik jeg Emploi hos et stort Handelshuus, tog ordenlige Informationer, gjorde mig megen Umage og er nu Associé med en Ottendeel.

Hvad vil det sige?

En ottende Deel af Husets aarlige Netto-Provenü er min Eiendom, og med Tiden faaer jeg Mere. Og det er en langt behageligere 172 Forretning. Saadan fik vi forleden et Skib hjem fra Vestindien; det maatte ligge en Dags Tid ude i Renden, og vi tog derud. Da vi kom paa Siden, raabte Matroserne Hurra jeg kunde knap krybe op ad Faldrebstrappen, saa rørt var jeg. Jeg kunde have kysset alle Matroserne - hvor de ogsaa saae ud med de brede Straahatte og brune Ansigter og gule eller røde Silketørklæder om Halsen! Og saa ude paa Søen træde paa sit eget Dæk!

Ottendedeels, rettede Schiøtt.

Ja, det tænker man ikke paa i saadant et Øieblik. En Tremaster, der udenfor Havnen rider paa sine Ankere og lugter af Tjære, Søvand og vestindiske Producter, det er s'gu en anden Ting end en Østergadesboutik!

Ja, om det saa kun var en lille Jagt, sagde Otto vemodig.

Denne Samtale var undertiden bleven ført meget høit formedelst den omgivende Larm; i de sidste Øieblkke havde Alle tiet og hørt efter. Man havde drukkert Meget, og uden at være beruset var man kommen til det Punkt, hvor Lyæus løser Stemningerne og slapper de Baand, hvormed Forstanden holder Følelser og Erindringer tilbage.

Carlsen sagde: Jeg er født paa Christianshavn, i Overgaden oven Vandet, og det Førstejeg erindrer at have seet som Barn, var Skibene, der bleve halede ud og ind, og fra vort Kvistvindue kunde jeg see langt ud, hvordan de udspilede Vingerne. Jeg vilde være Sømand, det var min kjæreste Tanke, og saa er det endnu! Men nu har de slappet mig paa Skolebænken, de har stjaalet mit Eiv og gjort mig til et elendigt Kreatur! O, leve den velsignede blaa Sø! Herren velsigne hver Planke paa Havet, som Matrosens Fod træder paa!

Han taug af Rørelse, og to store Draaber trillede ned i hans Glas.

Det er underligt nok, sagde Eieutenanten, jeg er heller ikke kommen paa min rette Hylde, jeg var egenlig bestemt til at være Fruentimmer.

Hvad for Noget? Hvor veed De det?

Jeg kan huske, da jeg var en ti eller elleve Aar gammel - og en kjøn Dreng var jeg, uden at rose mig selv - tog min Moder og Sødskende engang ud, og jeg var ene hjemme med vor gamle Pige. Pigen fra første Sal kom op, hun var saa nydelig, jeg var ganske forelsket i hende, men gik altid forbi med nedslagne Øine. Hun var 173 meget munter den Aften, jeg tvær som sædvanlig og holdt dog ubeskrivelig af hende, og hun sagde endelig, at nu skulde den alvorlige Fritz være hendes Kjæreste og give hende et Kys. Jeg løb ind i den anden Stue, hun efter; jeg vilde saa gjerne fanges, men løb dog af al Magt omkring for at undgaae hende; endelig fangede hun mig, men jeg vendte Ansigtet bort, medens jeg længtes efter hendes Læber. Et Mandfolk vilde være blevet skuffet; men hun var nu selv Fruentimmer, og raabte pludselig: Aa, han vil sgu selv gjerne! - lod mig fare og kysede mig ikke.

Han bandt sit Lommetørklæde om Hovedet, tildækkede sin Barm tugtig med en Serviet og sang med stor Følsomhed, efterlignende en Kvindestemme:

»Treuthold, mein Trauter, ist gangen von hier,
Wälde und Berge verbergen ihn mir.«

Og jeg, sagde Bregning, jeg blev bestemt til Theolog, fordi jeg var saa begeistret for Biskop Christian af Mainz. Men jeg veed nok, at det var hans Harnisk og Stridshest, jeg længtes efter, og jeg vilde have været Soldat, havde jeg turdet raade.

Forresten, sagde Lieutenanten og aftog Servietten, vilde jeg have været Skuespiller, hvis jeg havde turdet; men jeg fik Hug. Var det ikke Keiser Nero, der sagde, at der var gaet en stor Kunstner tilgrunde i ham? Jeg giver ikke Keiser Nero noget efter.

Det er morsomt nok, jeg vilde være Landmand, sagde Hald. Jeg havde, og har da endnu, en besynderlig Kjærlighed til Jord. Naar jeg kunde lægge en Ært i en Urtepotte og faae den til at groe, følte jeg den største Lyksalighed og sad hellere og saae paa Ærten, end jeg vilde lege. Min Fader fik mig fra de Griller ved at sige, at naar jeg vilde være Landmand, skulde jeg begynde med at være Gaasevogter.

Og jeg har altid misundt Studenterne, sagde Kjøbmanden. I sex samfulde Aar, fra mit fjortende til mit tyvende Aar, vilde jeg have solgt min Salighed, troer jeg, for at faae Lov til at studere.

Schiøtt sad og saae stivt paa Sem.

Hvorfor stirrer De saadan paa mig, Hr. Schiøtt? spurgte Sem.

Mærker De ikke, at her er almindelig Sjælevandring? Jeg vil see, 174 hvordan jeg maaskee seer ud imorgen, naar jeg er bleven Dem og De er bleven mig.

Vorherre frie os! sagde Sem, reiste sig og gik ud, og han var da ganske bleg.

Schiøtt vendte sig til de Øvrige og udbrød: O, I Daarer! I gaae jo dog den modsatte Vei af den, Israels Børn gik: fra det forjættede Land til Kjødgryderne - hvorfor vende I da Blikket til Fortidens Skygger istedenfor til Fremtidens Lys! De Carlsen - hvad studerer De? ... naa, det er det Samme ... studeer væk, studeer, sæt Seil, skyd frem, til De bliver første Deputeret i Admiralitetet, eller hvad det hedder, saa er De paa en Maade Sømand, men paa speculativ Maade, som Heiberg vilde sige, saa er Barndommens raae, umiddelbare Matros-Tilbøielighed gaaet under i Reflexionen og gjenopstaaet i Speculationen til en overordenlig pæn Mand. De Bregning, skal vorde - vent lidt, jeg begeistres, mine Tanker dandse om den brændende Bolle: Hil Dig, Bregning, Du skal vorde Pastor! Hil Dig, Pastor Bregning, Du skal vorde Stiftsprovst! Hil Dig, Stiftsprovst Bregning, Du skal vorde Biskop over Sjællands Stift! Men gaa nu ikke hen og dræb den gamle Mynster, naar han besøger Dig paa Visitats! De, Lieutenant Holm, skal vorde Generalfeltmarschal tillands - for ikke at gribe ind i Carlsens Næringsvei - og føre et Felttheater med Feltactricer paa Feltfod med Dem i Felten. Dette spaaer jeg, at Deres Theaterlyst betyder. O, jeg er en heel Joseph iaften ... hvad behager? ... jeg mener, hvad Spaadomsevne angaaer. - Nu, De, unge Hr. Krøyer, De skuer saa begjærlig, som den øverste Bager formodentlig skuede, da han saae, at Mundskjænken havde faaet en god Udtydning paa sine Drømme. Har De drømt om tre hvide Kurve paa Deres Hoved? Saa vil jeg vorde hængt, om De ikke faaer fire ... Naa, hvad vil De studere? Jura? ... Vel, saa gjør jeg Dem til Generalprocureur!

Ikke Andet! raabte Otto.

Sig et Ord, og jeg gjør Dem til Keiser af China!

Ikke Andet! raabte Otto igjen, maaskee for at skjule Betydningen af det første »ikke Andet«.

Denne Yngling har Ret, Viisdommen er bleven huusvild iaften og taler igjennem ham. Det er ikke Rammen, hvori vi befinde os, der udgjør vor Lykke. Hvad nytter det at sidde ved det prægtigste 175 Taffel, naar man ikke har Appetit? Hvad nytter det at være Alexander, naar Verden ikke kan udvide sig? Vel, saa bliv Diogenes, og naar De da gaaer med Lygten, saa find et Menneske ... helst vel et Kvindemenneske.

Hvad skal De selv da vorde?

O, jeg forlanger kun, at paa min Gravsteen sættes: Her ligger den Schiøtt, der stiftede den Skole, hvorfra Biskop N. N., Feltmarschal N. N., Admiral N. N., Statsmand N. N., Diogenes Alexander N. N., etc. etc. udgik.

Men jeg! raabte Helzen, maa jeg ikke være med paa Deres Ligsteen?

Hvad forlanger De?

Magt!

Han vil have Magt, fordi han ikke har Kræfter! raabte Carlsen, og en almindelig Latter belønnede denne Hentydning til den ærgjerrige Helzens spinkle Skikkelse.

Hys, mine Herrer, sagde Schiøtt; det gaaer den vise Helzen som den vise Salomon, han begjærer, hvad han alt har: Kundskab er Magt ... Hald! og De, Hr. Grosserer! hvormed kan jeg tjene Dem? Behag at see paa Varene! Spotpriis og ægte!

Aa, lad mig faae Lykke, sagde Kjøbmanden.

Ja, giv os selve Lykken, tilføiede Hald.

Hvad er Lykken? spurgte Schiøtt.

Det er Solen, sagde Bregning; man maa ikke tage paa den med Hænderne.

Otto raabte:

»Jeg kalder Lykken
At sætte det igjennem, som jeg vil,
At overvinde hver en ussel Hindring«.

See, han kan sin Oehenschläger, sagde Schjøtt; det er allerede en Lykke. Det vil ogsaa være en Lykke for Dem, Hr. Grosserer ... Milner, hvad vil De have? Jeg gi'er iaften.

Et Brysselertæppe til mit Gulv.

Det har jeg ikke Raad til, jeg har ingen Smaapenge ...

Endnu medens Schjøtt talte, forandredes Udtrykket i hans 176 Ansigt, Læben krummede sig som en Bue, der skal til at udsende en Piiil, og Milner, der anede, at det var ham, den var tiltænkt, holdt uvilkaarlig op at gyngede med sin Stol og slog Øinene ned, som for ikke at see Lynet, om det end skulde ramme ham. Men han blev reddet af Sem, der i dette Øieblik kom tilbage, vaklende, meget bleg, nærmede sig Bordet med høitidelig udstrakt Haand og, efter at Læberne i nogle Øiebliske med usædvanlig Trods havde nægtet ham deres Tjeneste, udbrød: Sandelig, jeg siger Eder ... Herrens Nat skal komme som en Tyv om Dagen ... nei, Sludder, Herrens Tyv skal komme som en Dag om Natten ... nei, Dagens Tyv skal komme som en Herre om Natten ...

En umaadelig Latter bedækkede Sems Stemme og hans videre Forsøg paa at faae Munden fra at tale akavet. Pludselig gik han med usædvanlig hurtige, lidt usikkre Skridt hen til Otto og sagde: Staa iseng, kom op og hjem! ... Staa op, kom iseng og hjem!

De Andre brød nu ogsaa op; men Otto maatte følge med Sem, der gispede efter frisk Luft, skjøndt han troede, at han kun var utaalmodig efter at faae sit Byesbarn hjem. Klokken var henvend Elleve, og der var endnu endeel Mennesker paa Gaden. Ophedet af Vinen fornam Otto igjen de magiske Phantasier, og - besynderlig nok - var nu Bregnings Fortælling meest virksom i hans Sind, hvert af de Fruentimmer, som gik ene, syntes ham at kunne være den, i hvem et dybere Gemyt, en ædel Længsel var skjult. Derimod forhøiede Spiritussen hos Sem den stridbare Natur. De Mandfolk, de mødte, vare tilfældigviis godmodige og gik af Veien uden at agte paa hans udfordrende, kritiske Bemærkninger. Et Fruentimmer, der gik forbi, berørte Ottos Arm, og han saae sig om efter hende; hun blev staaende; Sem vendte Hovedet, gjorde omkring, pegede paa hende og sagde: Seer Du, Otto, det er nu en af de gravede Kalke, der er indvendig hvidtede, men udvendig fuld ... nei udvendig hvidtede ... nei, Sludder, udvendig fulde ...

Aa, han er selv fuld, det Sviin! raabte hun og gik videre.

Ja, men inte indvendig fuld! inte indvendig! raabte Sem vrængende og triumpherende og svingede med Armen.

De kom til Ottos Gadedør, og Sem vilde lukke op med sin Gadedørnøgle; han gjorde stor Larm, stredes med Otto og kunde først efter lang Parleenteren bevæges til at forsøge Ottos Nøgle. 177 Den passer naturligviis ikke! sagde han foragtelig, da han i nogen Tid med Ubehændighed havde forsøgt den. Ræk mig, hvad Du har af Nøgler at være! tilføjede han med adskillige »akavede« Vendinger; vi vil gaae grundig frem, grundig, fundig, frem ... undig, grundig ... underfundig! raabte han, da Døren, efter at han paany havde prøvet forskjellige Nøgler, pludselig sprang op. Underfundig! Det er Ordet! Gak nu ind. Han skjød Otto ind, men istedenfor at give ham Nøglen til at lukke Gadedøren indvendig, lukkede han selv af udvendig, og da Otto indenfra protesterede og forlangte idetmindste Nøglen til sin Stue, svarede Sem, medens han stod og famlede med Nøglerne: Nøglen? Sludder! Skal jeg maaskeesens ligge paa Gaden? ... Naar Du har Nøglen, kan jeg ikke lukke ... naar jeg har Nøglen, kan Du ikke lukke ... naar Du kan lukke, har jeg ikke Nøglen ... Naar Du kan nøgle, kan jeg ikke kluk - Saadan en Latinskoledreng bilder sig ind, at han har slugt Alverdens Viisdom! mumlede han, idet han satte sig i Marsch hjemad.

Hvordan skal jeg nu komme ind? Menneskene her ere vel iseng for længe siden, sagde Otto og gav sig til at banke ganske sagte paa hos Værten.

Døren aabnedes hurtig, og Pauline kom tilsyne, fuldstændig paaklædt, med et hvidt Lommetørklæde bundet løst om Hovedet og med Lys i Haanden.

God Aften! Er det Dem? sagde hun. Ønsker De Noget? Der blev lagt i Deres Kakkelovn for ganske lidt siden.

Synet af hende og hendes blide, dæmpede Stemme gjorde et hjerteligt, skjønt Indtryk paa ham. Han anede, uden at kunne give ringeste Grund derfor, at hun havde siddet oppe og ventet, til han kom hjem, og

den Tanke, at noget Smukt, Reent og Jomfrueligt holdt Øie med ham, gik oplivende, erkjendtlighedsvækkende gennem hans Sind.

Jeg har været til Studentergilde, sagde han, og Sem har beholdt min Stuenøggle. Maa jeg laane Deres?

Værsgo, sagde hun og rakte ham den. Var det Hr. Sem, der gjorde al den Støi hervedenfor?

Ja, det var.

Saa har det nok været et rigtigt Studentergilde, sagde hun smilende.

178

Ja, det var meget muntert. De skulde ...

Ih, Du Frelsens Gud, Pauline, staaer Du og holder Stævne med den Logerende midt om Natten! - raabte Madam Bille, der kom fra sit Sovekammer, indhyllet i et stort Tørklæde - det skal jeg opleve og see med mine egne Øine! ... Vil De gaae! Vil De strax gaae! Fy, De maa skamme Dem! Vil Du ind, strax!

Pauline var, som hun skulde synke i Jorden.

Madam, sagde Otto med harmfuld Gravitet, Romerne havde et Ordsprog, der siger: *Maxima debetur pueris reverentia*, det vil sige: man skylder Drengbørn den største Ærbødighed eller skylder at tale til Dreng eller unge Mandfolk med største Forsigtighed, og De taler saadan til Deres Datter ...

Saa jeg skal have Ærbødighed, fordi De er en Dreng! Jeg skal lade min Datter og Dem være sammen om Natten, fordi De ikke er Andet end en Dreng! Saa det siger Romerne! Men paa Dansk siger jeg, at De skal pakke Dem, og det strax, paa Øieblikket ... vil De gaae, eller jeg kalder paa min Mand!

Jeg skal imorgen den Dag »pakke mig« ud af Deres Huus, svarede Otto forbittret.

Ja, værsgo, det seer jeg ogsaa helst! raabte hun og slog Døren i.